

Зима-весна, 2006

збірник XVIII, номер 1

Видається:

англійською, арабською,
іспанською, українською/
російською мовами

(ISSN #1080-3092)

В цьому випуску:

- 1 **Міжнародна конференція ВІТ**
- 2 **Виступ д-ра Х. Дурбак**
- 4 **Виступ**
И. В. Посла В. Кучинського
- 6 **Виступ**
И. В. Посла К. Ошіми
- 7 **Як міжнародне співтовариство допомагає Україні долати Чорнобильські проблеми?** М. Кулик
- 8 **Якими є наслідки Чорнобильської катастрофи для здоров'я людей?** К. Логановський
- 9 **Доповідь**
М. Балонова, МАГАТЕ
- 10 **Які соціальні проблеми постали перед населенням на ЧАЕС?** Б. Сердюк
- 10 **Як міжнародне співтовариство допомагає Україні долати Чорнобильські проблеми?** Б. Сердюк
- 12 **Які соціальні проблеми постали перед населенням після аварії на ЧАЕС?** В. Удовиченко
- 13 **Як міжнародне співтовариство допомагає Україні долати Чорнобильські проблеми?** В. Глигало
- 15 **Каковы основные экологические последствия Чернобыльской катастрофы?** Б. Осколоков
- 16 **Що буде з Чорнобильським саркофагом?** П. Британ
- 18 **Які проблеми стоять перед молоддю Славутича?** Д. Величковський
- 20 **Доповідь голови молодіжної ради "Майбутнє Славутича"**
А. Глухової
- 21 **Стипендіанти 2005 р. Фондації К. Ковшевич**
- 22 **Лист керівників Фонду "Голівуд Трайдент"**
- 24 **Крим - не тільки радіація**

**Мово рідна,
слово рідне,
хто вас забуває,
Той у грудях
не серденько,
тільки камінь має.**

Сидір Воробкевич
"Рідна мова", 1869

Світовий екологічний журнал видається на переробленому папері

Світовий екологічний журнал

НАЙВАЖЛИВІША ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗДОРОВ'Я ТА ДОВКІЛЛЯ

ОСВІТА ДАЄ НОВІ ЗНАННЯ. ЗНАННЯ ДАЮТЬ НОВІ МОЖЛИВОСТІ.

Тема випуску:

Міжнародна конференція з питань охорони здоров'я та довкілля: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень – «Об'єднання зусиль заради досягнення цілей розвитку Декларації тисячоліття ООН».

Ранкова сесія: Постійний представник України при ООН В. Кучинський, д-р Х. Дурбак, Постійний представник Японії при ООН К. Ошіма і д-р А. Амін.

Штаб-квартира Організації Об'єднаних Націй, Нью-Йорк, 28 квітня 2005 року

Світова передача інформації (ВІТ) щиро дякує Уряду Хорватії і Уряду України та Його Високоповажності Валерію Кучинському, Постійному представникові України при ООН, за їх допомогу в організації 14-ї конференції. Ми також щиро дякуємо за постійну допомогу Програми ООН з навколишнього середовища, Департаментові з соціально-економічних питань, Його Високоповажності Кензо Ошімі, Постійному представнику Японії при ООН, та Його Високоповажності Анвару Чавдгурі, заступнику Генерального Секретаря ООН. ВІТ висловлює особливу подяку Чорнобильському центру з проблем ядерної безпеки у м. Славутич. Складаємо подяку також Постійному Представництву при ООН таких країн: Багамські Острови, Фіджі, Литва, Сербія і Чорногорія, Танзанія, Тайланд, Уганда, а також Міжнародному агентству з атомної енергії (МАГАТЕ) за їх активну підтримку в організації та проведенні цьогорічної Конференції.

Виступ Доктора Христини К. Дурбак, Голови ВІТ

Тема нашої чотирнадцятої Міжнародної конференції з питань здоров'я й навколишнього середовища: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень — «Об'єднання зусиль заради досягнення цілей розвитку Декларації тисячоліття ООН». Багато хто із присутніх у цьому залі засідань озброєні всіма необхідними знаннями про ЦРДТ. Ми можемо пояснити, чому були поставлені певні ЦРДТ, у чому полягає їхнє значення й зміст. Сьогодні ми зосередимо нашу увагу на ЦРДТ в області охорони здоров'я й розглянемо шляхи, за допомогою яких удосконалення комунікацій може допомогти урядам досягти цих цілей.

В області охорони здоров'я ЦРДТ наступні: 1) зменшення смертності серед дітей у віці до п'яти років (ЦРДТ № 4); 2) зменшення коефіцієнта мате-ринської смертності (ЦРДТ № 5); 3) обернення назад процесу поширення ВІЛ/СНІДу, малярії й інших широко розповсюджених захворювань (ЦРДТ № 6); 4) зменшення наполовину кількості людей, що не мають доступу до безпечної питної води. Ця мета включена в ЦРДТ № 7, що передбачає екологічну стійкість.

Одна справа поставити мету, зовсім інша - досягти її. Цю аксіому нелегко засвоїти в будь-якому віці, хоча процеси, з якими пов'язані ці два види діяльності, по суті однакові. В обох випадках доводиться долати значні перешкоди. При постановці ЦРДТ були подолані такі труднощі: перешкоди, що заважають знанням; перешкоди, що заважають згоді; і перешкоди, що заважають знаходженню правильних засобів.

Ми здолали дефіцит знань за допомогою досліджень і встановлення фактів. Ми перебороли

Др. Х. Дурбак і Й. В. Посол К. Ошіма

труднощі на шляху до досягнення згоди за допомогою переконання, осмислення поглядів і точок зору тих, хто не погоджувався з нами. Ми подолали перешкоди, що заважають знаходженню правильних засобів, завдяки уяві й здатності знайти загальну мову. Не дивно що, затративши стільки зусиль на подолання цих бар'єрів, ми трошки втратили запал! Проте нам необхідно перебороти наступну смугу перешкод, що відокремлює нас від нами ж поставлених цілей.

Яким би дивним це не здавалося, у нас є принаймні деякі підстави для оптимізму, тому що більшість із того, що нам необхідно зробити зараз, стане повторенням первісного процесу постановки ЦРДТ. Опираючись на нагромаджені нами знання, розуміння того, як ми можемо працювати разом один з одним, і наші домовленості, ми повинні навести міст між нашими цілями й наміченими результатами. Цей міст повинен бути одночасно досить міцним і еластичним, щоб витримати як колосальний напір сил, що впливають на нього, так і інтенсивний рух по його дорожньому полотну. Нашим будівельним матеріалом стануть загальні моделі поведінки, тому що ми будемо ПОВЕДІНКОВИЙ МІСТ. Для досягнення поставлених цілей, нам доведеться перебороти поведінковий опір змінам, що перешкоджає нашому прагненню вносити корективи у свою діяльність.

На наш погляд, найбільшою перешкодою, що заважає зміні наших підходів до рішення проблем суспільної охорони здоров'я, особливо застарілих проблем, є культура страху: страху перед викриттям, страху перед наслідками, страху втратити контроль. Корупція й відсутність транспарентності в діях органів влади, суб'єктів господарської діяльності й навіть

деяких представників цивільного суспільства зміцнюють цей страх і підривають політичну волю до побудови мосту між цілями й розрахованою на довготермінову перспективу діяльністю людей.

Аварія на четвертому реакторі Чорнобильської АЕС і її стійкі наслідки для здоров'я населення можуть бути прикладом довготермінового впливу рішень, ухвалених під впливом страху, у цьому випадку - тодішніх керівників Радянського Союзу, які свідомо приховували інформацію про вибух, що стався 26 квітня 1986 року, і про десятиденну пожежу. Приховавши інформацію, що мала найважливіше значення для здоров'я населення, причому не тільки міста Прип'ять, а й усієї України, Білорусії, багатьох районів Росії й значних територій у Європі, ці керівники не запобігли радіоактивному опроміненню приблизно 4,9 млн. чоловік. Цей страшний день 19 років тому привів до довготермінових наслідків для здоров'я людей, від яких будуть страждати й багато майбутніх поколінь.

Наведення поведінкового мосту означає необхідність навчитися мати справу з людьми, які можуть помилятися й намагатися стверджувати свою владу для досягнення суто егоїстичних, обумовлених страхом цілей. Безглуздо просто заявляти таким людям, що вони не праві, однак не варто й боятися того, що вони можуть зловживати проти нас своєю владою. Замість цього, ми повинні спробувати зрозуміти ідеї й мотиви тих, хто може перешкодити наведенню нашого мосту, і запастися задля цього чималим терпінням.

Розглянемо як конкретний приклад регулювання стійких органічних забруднювачів (СОЗ). 17 травня 2004 року набула чинності юридично обов'язкова міжнародна Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі, яка забезпечила відсутній до того часу правовий механізм заборони або суворого обмеження використання деяких із цих найбільш токсичних на Землі хімічних елементів. Конвенцію, спрямовану на ліквідацію в усьому світі групи СОЗ, відомої як «брудна дюжина», підписали уряди більш ніж 150 країн. До «брудної дюжини»

належать: ПХБ, ДДТ, гексахлорбензин, диоксин і фурани, диелдрин, алдрин, ендрин, хлордан, гептахлор, токсафен, мірекс. Оскільки ДДТ, незважаючи на численні заперечення, й надалі використовуються для боротьби з малярією, його подальше виробництво й застосування обмежуються, проте не забороняються. У країнах, що ратифікували Стокгольмську конвенцію, її положення набувають чинності закону.

СОЗ серйозно загрожують здоров'ю людини й навколишньому середовищу. Завдяки своїм загальним властивостям, вони є особливо небезпечними, що виправдовує їхнє метафоричне визначення «отрути без паспортів». Вони є токсичними для людей і дикої природи. Вони відрізняються стійкістю й не розпадаються протягом тривалого часу. СОЗ є напівлетючими й мобільними елементами. Вони дуже поширені в навколишньому середовищі й здатні долати значні відстані за допомогою вітрів і вод. Беручи участь у глобальному процесі дистилляції, вони переміщуються з помірних і тропічних районів у більш холодні полярні області.

Оскільки СОЗ добре засвоюються жировими тканинами, вони нагромаджуються в організмах людей, морських ссавців та інших представників дикої природи. Їх більш високі концентрації характерні для вищих щаблів трофічного ланцюга. Вони передаються від матері плоду в утробі й дитині через грудне молоко. СОЗ можуть викликати порушення нервової системи, хвороби імунної системи, розлади репродуктивної системи й дефекти розвитку, а також ракові захворювання.

Унікальність Стокгольмської конвенції полягає в тому, що вона містить у собі принцип обережності й передбачає участь громадськості у здійсненні природоохоронних заходів. Крім цього, вона є динамічним документом, оскільки в її основі лежить науково обґрунтований процес ідентифікації й додавання найменувань хімічних речовин до первісного переліку «брудної дюжини». До числа найбільш імовірних кандидатів відносяться ліндан (його виробництво й застосування вже обмежене в Європейському Союзі) і бромні вогнедепресанти, такі, як полібромди-фенілефіри (ПБДЕ).

Неурядові організації зіграли ключову роль у переговорах щодо підписання Стокгольмської конвенції, а нині беруть активну участь у її здійсненні. Міжнародна мережа з ліквідації СОЗ (ІПЕН), як і раніше, є однією з основних неурядових структур, що

п. М. Тук, д-р Й. Беговач, Й. В. Посол А. Чавдгурі, д-р Х. Дурбак, д-р С. Ратзан і д-р Дж. Ваттерс.

забезпечують реалізацію Конвенції. Починаючи з 1998 року, ІПЕН координувала глобальну кампанію НУО, спрямовану на забезпечення підписання юридично обов'язкового всесвітнього договору щодо СОЗ, який гарантував би захист здоров'я населення й навколишнього середовища шляхом поступового виведення з обігу й ліквідації всіх СОЗ. Оскільки в 2004 році Стокгольмська конвенція набула чинності, в 2005 році ІПЕН скорегувала свою програму дій з урахуванням того, що частина її завдань була виконана. У цей час ІПЕН до порядку денного в галузі розвитку ставить перед собою більш широкі цілі: досягнення глобальної хімічної безпеки й інтеграція хімічної безпеки.

Для досягнення реальної ліквідації СОЗ ІПЕН координує імплементаційні проекти у співробітництві з місцевими НУО й за підтримкою ГЕФ, ЮНЕП і ЮНІДО. Фінансову підтримку ІПЕН надають уряд Швейцарії, Канадський фонд СОЗ - ЮНЕП/Кемікалс. Імплементаційний проект, відомий за назвою «Міжнародна програма з ліквідації забруднення» (ІПЕП), був опрацьований для надання підтримки малим і середнім НУО, що базуються безпосередньо в країнах і вже виявили зацікавленість у скороченні масштабів і ліквідації хімічного забруднення. У багатьох випадках мова йде про спеціалізовані НУО, що мають відповідні технічні можливості, однак традиційно страждають від дефіциту ресурсів. ІПЕП прагне зміцнити потенціал таких авторитетних організацій для того, щоб вони могли підвищити ефективність своєї роботи.

З метою розширення поінформованості про СОЗ ІПЕН проводить широкий спектр заходів для підвищення свідомості громадськості, серед яких можна назвати публікацію іспанською мовою «Довідника для громадян з питань Стокгольмської конвенції», призначеного для використання в іспаномовних країнах Латинської Америки.

Глобальна мережа ІПЕН є символом успішного наведення мостів. Вона також може бути прикладом того, яке важливе значення має терпляче осмислення ідей, якими мотивуються наші опоненти, подолання страху в пошуку спільної мови, а також звичайна завзятість. Стокгольмська конвенція не є ідеальною домовленістю, однак вона наближає народи до досягнення більш безпечного з огляду на здоров'я світу. У цьому сенсі вона відповідає інтересам будь-якої людини.

Наприкінці, хотіла б поділитися з вами доброю й поганою новиною про завдання, що стоять перед нами. Добра новина полягає в тому, що багато чого з того, що нам треба було зробити, вже зроблено. Погана новина - це те, що найважчі перешкоди ще попереду. Зміна

поглядів і моделей поведінки вимагає постійної уваги й зусиль, однак без неї неможливо домогтися досягнення ЦРДТ в галузі охорони здоров'я й навести міст між політикою та діями.

**Виступ Його
Високоповажності
Валерія Кучинського,
Постійного
представника
України при ООН**

Шановна пані Головуюча,
Ваші Високоповажності, Пані та Панове!

Перш за все, хотів би висловити вдячність присутнім за участь у сьогоднішньому форумі. Хотів би також подякувати неурядовій організації «Світова передача інформації» та її Президенту пані Христині Дурбак за вагомі зусилля, докладені в організацію протягом останніх чотирнадцяти років конференцій з питань здоров'я та довкілля. Дозвольте також подякувати іншим співорганізаторам Конференції: Постійному представництву Хорватії при ООН, Департаменту економічних і соціальних питань ООН, Програмі ООН з навколишнього середовища, завдяки чийм зусиллям стало можливим проведення цього заходу.

Хотів би також привітати шановного Постійного представника Японії при ООН К. Ошіму, чий особистий внесок у справу ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи є добре відомим широкому загалу. Не можу не відзначити, що Посол К. Ошіма є вельми знаною в моїй країні людиною саме завдяки своїй діяльності на посаді координатора Міжнародного Чорнобильського співробітництва ООН.

Також хотів би подякувати Постійним представникам при ООН Багамських островів, Фіджі, Литви, Танзанії, Тимору-Леште та Уганди за люб'язну підтримку у проведенні цієї Конференції.

Пані та Панове!

У своїй нещодавній доповіді «За більшої свободи» Генеральний секретар ООН К. Аннан наголосив, що розвиток є ключовою передумовою для досягнення глобальної безпеки та забезпечення дотримання прав людини. Як координатор підготовчого процесу до проведення у вересні 2005 року Саміту ООН, Україна цілком розділяє цей підхід. Сьогоднішня Конференція є слушною нагодою для обговорення цілої низки питань, пов'язаних із досягненням Цілей розвитку Декларації тисячоліття ООН (ЦРДТ).

Однією з найбільш важливих ідей, закладених в ЦРДТ, є визнання потреби досягнення людством кращої та більш гармонійної глобальної спільноти, в якій не буде місця ані стихійним, ані антропогенним загрозам та диспропорціям.

На жаль, моя країна може поділитися досвідом, якого краще було б не мати, - як протидіяти наслідкам найбільш страшної техногенної катастрофи.

Декілька днів тому – 26 квітня – ми урочисто вшанували 19-у річницю Чорнобильської катастрофи, найстрашнішої техногенної катастрофи ХХ століття. В цей день ми схиляємося у жалобі та висловлюємо вдячність тим, хто, не вагаючись, увійшов в ядерне пекло, захищаючи наші життя від невідомого та втративши власні. Ми також вшановуємо пам'ять тих, хто помер згодом від захворювань, викликаних катастрофою.

Протягом останніх 19 років громадяни України, Білорусії та Російської Федерації, які мешкають на забруднених територіях, відчувають важкий тягар наслідків катастрофи. Багато з постраждалих, які навіть не народилися на момент аварії, продовжують відчувати її соціально-економічні, екологічні, фізичні та психологічні наслідки. На жаль, ці труднощі залишаються.

Про Чорнобиль не можна говорити в минулому часі. Це – важке та руйнівне лихо, про яке ми не можемо забути, як не можемо забути про Хіросіму та 11 вересня 2001 року. Незважаючи на те, що майже два десятиліття минуло з часу Чорнобильської трагедії, низка медичних, екологічних, економічних, психологічних та соціальних проблем, що

виникли внаслідок вибуху, продовжують становити жахливу загрозу для мосі країни, вимагаючи вкладення значних ресурсів та зусиль.

Україна заплатила занадто високу ціну за Чорнобильську атомну електростанцію декілька разів. Вперше, ще за часів Радянського Союзу, коли, незважаючи на волю українського народу, ми були змушені збудувати атомну електростанцію у чудовому місці, в мальовничій Прип'яті, неподалік від стародавнього Києва. Ми заплатили знов у 1991 році, коли після здобуття нашої незалежності нам довелося самотужки боротися з трагедією, яка забрала життя та здоров'я людей, отруїла ґрунти та повітря, а також спричинила масові переселення. Втретє, ми заплатили у 2000 році, коли, попри наші економічні проблеми та складну ситуацію в енергетичному секторі, ми закрили ЧАЕС, яка не вичерпала свого ресурсу і для підтримки безпеки якої були витрачені значні гроші. Прикро, але маємо зазначити, що прискорене на прохання міжнародного співтовариства закриття Чорнобильської станції завдало Україні більше шкоди, аніж добра, оскільки, незважаючи на щедрі обіцянки та зобов'язання, наша країна практично не отримала жодної компенсації за цей крок.

Україна продовжує платити за Чорнобильськими рахунками, які вона не підписувала. Для нас слово «Чорнобиль» означає 3,5 мільйони наших громадян, уражених внаслідок аварії та її довготермінових наслідків, у тому числі 1,2 мільйони наших дітей. Це майже 10% території країни, які зазнали радіаційного забруднення. Чорнобиль – це 160,000 людей з 170 міст та селищ, яким дове-

Учасники відео-конференції у Києві.

лося залишити свої домівки та переселитися поза межі уражених територій. Багато ще треба зробити для того, щоб позбутися уявлення про «сяючий» саркофаг, мертву зону та радіоактивно забруднений ґрунт як єдині символи України, які ми маємо залишити в спадщину.

На наш превеликий жаль, пані Головуюча, проблема Чорнобиля втрачає свою актуальність для багатьох країн та міжнародних організацій.

Саме тому ми закликаємо людей в усьому світі поновити увагу до наслідків Чорнобильської катастрофи та вдосконалити стратегії реагування на пов'язані з нею загрози. Міжнародне співтовариство має надати необхідну фінансову підтримку для реалізації програм допомоги постраждалому внаслідок Чорнобильської катастрофи населенню. Ми сподіваємося, що країни-донори виконають свої зобов'язання щодо наповнення Чорнобильського фонду «Укриття» для спорудження нового саркофагу.

Пані та Панове!

Ми з інтересом очікуємо обміну думками, який є важливим не лише в плані корисних уроків на майбутнє, але й для того, щоб уникнути повторення такої трагічної події.

Переконаний, що сьогоднішні дебати та відео-конференція з Україною допоможуть сформулювати спільне уявлення про довготривалі наслідки Чорнобильської катастрофи та віднайти нові ідеї щодо того, як краще задовольнити нагальні потреби постраждалого населення.

Дякую за увагу.

**Виступ Його
Високоповажності
Кензо Ошіми,
Постійного
представника Японії
при Організації
Об'єднаних Націй**

У квітні 2002 року я мав нагоду відвідати Чорнобильську зону та Білорусь та особисто побачити масштаби катастрофи. Я відчув той біль, який відчувають місцеві мешканці. Можливо, етап допомоги вже закінчився, проте у місцях, які я відвідав, фізичні, психологічні, екологічні та соціально-економічні наслідки катастрофи були очевидними. Було очевидно, що для відновлення нормального життя постраждалого населення необхідні зусилля та допомога

міжнародного співтовариства. Як і більшість надзвичайних подій, Чорнобильська катастрофа, хоча вона й була усвідомлена людьми у всьому світі, перебуває під загрозою забуття, людської короткої пам'яті та тиском інших подій. Будучи Координатором міжнародного співробітництва у справі Чорнобиля, я був зобов'язаний зробити все можливе, щоб привернути міжнародну увагу до цієї жахливої події та її наслідків.

Нещодавні зміни в діяльності ООН у цій сфері є обнадійливими. Повноваження у цій сфері були надані ПРООН, що відображає перехід від допомоги у надзвичайній ситуації до довготермінового відновлення. Медична допомога постраждалому населенню залишається необхідною умовою допомоги району, яку не варто недооцінювати. В той же час, ще більші зусилля потрібно докласти, щоб надати окремим особам та громадам можливість покращити добробут постраждалих людей, а організаціям, перш за все ПРООН, - можливість відігравати важливу роль у цій сфері. Іншим досягненням стало дослідження, проведене Міжнародним агентством з атомної енергії та Всесвітньою організацією охорони здоров'я стосовно впливу наслідків Чорнобильської катастрофи на здоров'я людей та навколишнє середовище. Я схвалюю залучення до цієї роботи експертів, оскільки інформація щодо ступеню радіоактивного ураження повинна бути оцінена та проаналізована.

Зі свого боку, Японія зробила та продовжує робити внесок до зусиль постраждалих країн та народів, спрямованих на подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. В Україні ПРООН здійснює проект, метою якого є допомога особам та громадам у покращенні умов їх життя та сприяння стабільному, довготерміновому відродженню. Ці завдання, які можна охарактеризувати як допомогу через сприяння, є ключовими для забезпечення нормальних умов життя в регіоні. З цією метою Японія зробила фінансовий внесок до цього проекту через благодійний Фонд безпеки людини ООН.

Іншим важливим проектом допомоги населенню, постраждалому від Чорнобильської катастрофи, є діяльність Міжнародної мережі інформації та дослідження Чорнобиля. Мережа була створена два роки тому з метою забезпечення ураженого населення науковою інформацією, що може допомогти у прийнятті обґрунтованих рішень та комплексно удосконалити і урізноманітнити вирішення гуманітарних, економічних, соціальних та медичних проблем на уражених територіях. Я мав честь приймати безпосередню участь у

реалізації першого етапу цього проекту. Очікується, що Міжнародна мережа інформації та дослідження Чорнобиля підтримає існуючі ініціативи на міжнародному, національному та місцевому рівнях з метою реалізації концепції сталого розвитку. На теперішній час розробка пропозицій щодо підтримки дій Міжнародної мережі інформації та дослідження Чорнобиля знаходиться на завершальній стадії, і незабаром вони будуть подані на розгляд Фонду безпеки людини ООН. Японія планує взяти участь в обговоренні шляхів підтримки цього проекту.

Родом я з японського міста, яке добре знайоме з жахом атомної катастрофи. Як звичайна людина і як офіційна особа, відчуваю свій обов'язок зробити все можливе, щоб проблема Чорнобиля залишалася в центрі уваги світової громадськості, доки повний обсяг наслідків катастрофи не буде адекватно усвідомлений, а постраждале населення не повернеться до нормального життя.

Нарешті, оскільки сьогоднішньою темою є «Розробка політики виконання завдань у галузі розвитку, що були поставлені у Декларації тисячоліття», дозволяйте сказати кілька слів з цього приводу. Японія вважає своїм обов'язком активно сприяти виконанню цих завдань та ухвалює доповідь Генерального секретаря ООН про реформу системи ООН, яка має певне відношення до сьогоднішньої дискусії. Наприклад, у доповіді рекомендується «тактика швидких перемог», яка передбачає надання пріоритетної уваги тим проектам, які можуть забезпечити швидке досягнення суттєвих результатів. Зі свого боку Японія повідомила, що до 2007 року вона надасть 10 мільйонів протимоскітних сіток, що допоможе багатьом країнам протистояти поширенню малярії. У доповіді також відзначається важливість боротьби з негативними наслідками зміни клімату та природних катастроф. Ми повністю поділяємо оцінку Генерального секретаря, яка полягає у тому, що природні катастрофи, часто викликані зміною клімату, мають величезний вплив на ефективність зусиль по виконанню завдань у галузі розвитку, що були поставлені у Декларації тисячоліття. Міжнародне співтовариство повинне подвоїти свої зусилля для зменшення ризику катастроф. Ми повинні цим скористатися вже цього року - року реформи ООН, щоб зробити систему ООН більш придатною для такої роботи. Я щиро сподіваюся, що організація «Світова передача інформації» зробить свій внесок у цей процес, враховуючи її великий досвід у цій галузі.

Під час відео-конференції в ООН, Нью-Йорк.

Як міжнародне співтовариство допомагає Україні долати Чорнобильські проблеми?

Маркіян Кулик, начальник управління ООН МЗС України

Діяльність з подолання наслідків аварії на ЧАЕС у відповідь на звернення урядів України, Білорусії та СРСП була розпочата Організацією Об'єднаних Націй в 1990 році. Починаючи з 1991 року, Генеральна Асамблея ООН ухвалила низку резолюцій щодо необхідності зміцнення міжнародного співробітництва у справі вивчення та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи.

На заступника Генерального секретаря ООН з гуманітарних питань, який є керівником Управління ООН з координації гуманітарних справ (УКГС), було покладено функції Координатора ООН з питань Чорнобиля та координацію діяльності створеного під егідою ООН Чотиристороннього координаційного комітету з питань Чорнобиля, членами якого є керівники «чорнобильських» відомств України, Білорусії та Росії.

Підтримку діяльності ООН з ліквідації наслідків катастрофи мав надати відповідний Цільовий фонд ООН з питань Чорнобиля, найбільші внески до якого були здійснені урядами Швейцарії, США та Ірландії, а також приватними фондами Японії та Німеччини. На жаль, обсяги коштів, зібраних Фондом, були недостатніми для задоволення нагальних потреб постраждалих країн у міжнародній допомозі.

Складна ситуація з фінансуванням донорами Чорнобильської діяльності, а також загальне послаблення уваги до чорнобильської проблематики ООН спонукала найбільш уражені Чорнобилем країни разом із секретаріатом Організації до пошуку шляхів оновлення стратегій

ООН у цій галузі, зокрема, залучення до боротьби з його довготривалими наслідками установ ООН, що здійснюють свій мандат у сфері оперативної діяльності в цілях розвитку.

Відповідно, нову стратегію ООН щодо Чорнобиля закріпила «чорнобильська резолюція» 56-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, яку, до речі, координувала делегація України. Новий етап діяльності ООН має назву «Фаза відродження» і розглядається як наступний після завершення 15-річної «Фази надзвичайної допомоги», що включала першочергові заходи щодо забезпечення безпеки реактора, переселення із забруднених районів, постачання надзвичайної гуманітарної допомоги та пошук шляхів подолання довгострокових наслідків катастрофи через «пілотні» проекти та відповідні дослідження.

З метою забезпечення належної координації оновленої чорнобильської стратегії ООН, а також закріплення за її учасниками сфер відповідальності, Генеральний секретар ООН призначив директора Регіонального бюро ПРООН для Європи та СНД Кальмана Міжеї заступником Координатора ООН з питань Чорнобиля.

«Фаза відродження» передбачає зосередження спільних зусиль донорів і урядів України, Білорусії та Російської Федерації на створенні сприятливих умов економічного і соціального розвитку осіб та громад, які постраждали внаслідок катастрофи, та стимулювання їх повної інтеграції в суспільство. Після завершення «Фази відродження» планується перейти до наступної «Фази управління», конкретний план дій якої буде визначений на більш пізньому етапі, з урахуванням стану виконання завдань, визначених у «Фазі відродження».

Наразі в рамках Нової стратегії ООН щодо Чорнобиля в нашій країні реалізується «Програма відновлення та розвитку територій, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи», розрахована на 2002-2005 рр. Сумарний бюджет запланованих в її рамках проектів становить 2,5 млн. дол.

Ми очікуємо активізації зусиль ПРООН та системи ООН в цілому у сфері подолання наслідків катастрофи. Пріоритетним завданням у цій галузі залишається робота з донорами, покликана забезпечити фінансування, необхідне для ефективного здійснення узгоджених з урядом проектів, що стануть практичним втіленням оновленої Чорнобильської стратегії ООН.

Переконані, що успіх спільних зусиль значною мірою залежатиме від обізнаності світового співтовариства з нагальними потребами постраждалого населення. Тому для нас важливо, щоб проблематика Чорнобиля належним чином висвітлювалась, лунала і була почута в ООН.

Саме тому Україна спільно з Росією і Білорусією виступає з ініціативою щодо проведення в рамках

60-ї, ювілейної сесії Генасамблеї ООН спеціального засідання, присвяченого 20-й річниці аварії (квітень 2006 р.). Сподіваємось, що ця ініціатива знайде підтримку не лише делегацій країн-членів Організації, а й інших наших партнерів по співробітництву з подолання наслідків катастрофи, небайдужих до чорнобильської трагедії, у тому числі й зацікавлених неурядових організацій.

Якими є наслідки Чорнобильської катастрофи для здоров'я людей?

**Костянтин Логановський,
Науковий центр радіаційної медицини**

Міжнародні експерти «Чорнобильського форуму» (МАГАТЕ, ВООЗ та ін.) окреслили актуальні медичні проблеми Чорнобиля таким чином:

- рак щитовидної залози та інша тиреоїдна патологія;
- лейкемія;
- інші, ніж рак щитовидної залози, солідні раки;
- неракові і нетиреоїдні ефекти;
- смертність, пов'язана з аварією на ЧАЕС;
- психіатричні і психологічні наслідки та ефекти в центральній нервовій системі;
- репродуктивні ефекти і здоров'я дітей;
- катаракти;
- серцево-судинні захворювання;
- імунологічні ефекти.

Чорнобильська катастрофа призвела до опромінення приблизно 4 млн. населення України.

Доказові дані щодо медичних наслідків катастрофи для різних категорій потерпілих, отримані протягом 19 років після аварії, можна узагальнити таким чином.

Гостра променева хвороба (ГПХ)

У 1986 р. ГПХ діагностували 237 пацієнтам. Протягом перших 90 діб після аварії у 1986 р. від ГПХ померло 28 осіб, у період до 2005 р. — ще 29 осіб. На обліку в НЦРМ перебуває 164 пацієнтів з таким діагнозом. Основні причини смерті хворих на цю хворобу: раптова серцева смерть, онкологія, інфекції, травми і нещасні випадки. У 2000 р. серед хворих на ГПХ відмічено 2 випадки раку щитовидної залози. Найбільш поширеною серед них є серцево-судинна патологія, спостерігаються психічні розлади.

Ліквідатори

Всього приблизно 600 тис. осіб мають статус ліквідаторів Чорнобильської аварії, в Україні - 364 тис. У цих людей фіксується погіршення здоров'я майже за усіма класами хвороб, психічні розлади за рахунок депресії, очікується зростання випадків раку щитовидної залози. Серед ліквідаторів аварії 1986-87 рр. спостерігається тенденція до зростання випадків лейкемій.

Непокоїть драматичне збільшення суїцидів

серед ліквідаторів (за деякими оцінками — більше, ніж у 20 разів у порівнянні з іншими категоріями населення).

Діти

Спостерігається безумовне погіршення демографічної ситуації. Але лише в деяких випадках показники дитячої смертності у забруднених районах були вищими за «чисті» райони. Фіксується драматичне зростання захворюваності на рак щитовидної залози опромінених у дитячому віці (до 14 років). Разом із тим переконливих відомостей щодо зростання лейкемій, лімфом, інших форм солідних раків не отримано.

Отримано чітку тенденцію до затримки фізичного розвитку дітей з радіоактивно забруднених територій. У Білорусії також знайдено зменшення розмірів голови у дітей із забруднених територій. У постраждалих дітей спостерігається погіршення соматичного і психічного здоров'я за усіма класами хвороб, зокрема патологія щитовидної залози, порушення регуляції з боку імунної, ендокринної та нервової систем.

Слід відзначити, що відомості щодо вроджених вад, генетичних дефектів (у тому числі у нащадків ліквідаторів) і спадкових хвороб, а також погіршення здоров'я нащадків ліквідаторів є досить суперечливими. Так, є повідомлення щодо зростання у 1987 р. синдрому Дауна у Швеції, Західному Берліні, Шотландії і Білорусії (січень 1987 р.). Великий відбиток на стан здоров'я постраждалих дітей накладає дефіцит у харчовому раціоні молочних і м'ясних продуктів, фруктів і овочів, тобто дефіцит білка, вітамінів, макро- і мікроелементів. У внутрішньоутробно опромінених дітей (народжених між 26 квітня 1986 р. та 26 лютого 1987 р. виявлено більше захворювань нервової системи і психічних розладів. Опромінені діти мали нижчий загальний IQ.

Евакуйовані

Серед евакуйованих із забруднених територій спостерігається тенденція до збільшення захворюваності на солідні пухлини, збільшення неонкологічної захворюваності за практично усіма класами хвороб, у тому числі на психічні розлади. Найбільш високий рівень захворювань - в евакуйованих з Прип'яті, особливо у жінок.

Постраждале населення

У постраждалих від аварії фіксується драматичне зростання радіаційно-індукованого раку щитовидної залози (особливо у віці до 18 років на момент аварії). Рак молочної залози теж характеризується певним зростанням. Немає переконливих відомостей щодо зростання радіоіндукованих лейкемій, не отримано даних щодо раків шлунку, кишечника та легенів. Спостерігається загальне погіршення здоров'я, зниження народжуваності, збільшення ускладнень вагітності, тривожні, пов'язані зі стресом, психосоматичні розлади.

**Доповідь Майкла
Балонова,
МАГАТЕ,
Відень, Австрія**

Добрий вечір, Нью-Йорк!

Хотів би запропонувати вашій увазі розгляд двох важливих питань, одне стосується Чорнобильського форуму, а друге - висвітленню проблеми, яким чином європейська спільнота може вподальшому допомогти Україні, маючи на увазі МАГАТЕ, при подоланні тривалих наслідків Чорнобильської катастрофи.

Чорнобильський форум був створений за ініціативою МАГАТЕ у 2003 році. Вісім правничих організацій ООН і три країни, які найбільше постраждали від Чорнобильської катастрофи, а саме, Білорусія, Росія та Україна, представлені своїми урядовцями та фахівцями, заснували Чорнобильський форум, який має на меті організацію зборів та зустрічей, присвячених питанням наслідків Чорнобильської катастрофи та її впливу на такі сфери суспільного життя, як здоров'я та навколишнє середовище. Протягом двох років свого існування, відбулось безліч таких зустрічей, результатом яких стали випуски доповідей, котрі вмістили 20 років досліджень і досвіду подолання наслідків Чорнобильської катастрофи у згаданих сферах. Доповідь налічує більш ніж чотириста аркушів. Документ є доступним і буде опублікований через декілька місяців. Саме з метою розповсюдження інформації та результатів форуму була скликана міжнародна конференція під назвою «Чорнобиль - погляд назад для прямування В МАЙБУТНЄ», яка відбудеться 6 і 7 вересня 2005 року у Відні. Ця конференція організована під егідою МАГАТЕ задля підтримки Чорнобильського форуму.

Матеріали Форуму, що дають оцінку стану навколишнього середовища після негативного впливу на нього ЧАЕС, містяться у вигляді практичних рекомендацій для подальших дій стосовно дослідження уражених територій та забезпечення спеціальними засобами охорони здоров'я осіб, потерпілих від катастрофи. Соціальні та економічні наслідки Чорнобильської катастрофи і пропозиції у цій важливій сфері будуть також розглянуті протягом конференції.

Зараз, я не можу докладно представити Вам результати Чорнобильського форуму. Вони

будуть опубліковані протягом конференції, у вересні. Кожен із Вас запрошується взяти участь у згаданій конференції у вересні - це буде дуже цікава подія, як у політичному, так і в науковому відношенні, і ми сподіваємось на присутність багатьох гостей у Відні.

Що стосується можливої допомоги міжнародної спільноти Україні у розв'язанні проблем Чорнобиля, я є більш оптимістичним, ніж попередні доповідачі і пропоную вам розглянути декілька питань. Одним з найкоштовніших і громіздких заходів є спорудження нового саркофагу поверх існуючого накриття і розв'язання технологічної проблеми радіоактивно забрудненого накриття, яке є реальною загрозою для Європи. Наступним моментом, який є дуже важливим, на мою думку, є донесення інформації про реальні наукові дані до потерпілого населення і, зрештою, до цілої світової спільноти.

З опитування, проведеного Міжнародною інформаційною мережею досліджень питань Чорнобиля і ПРООН у найбільш уражених трьох країнах - Білорусії, Україні та Росії, на предмет інформаційної обізнаності, метою якого було отримання оцінки рівня інформаційної недостачі, результати опитування 3000 людей показали, що існує величезна нестача інформації. Усі зацікавлені сторони, які насправді і є учасниками цієї події, були незадоволені ні якістю, ні кількістю інформації, що стосується економічних та соціальних наслідків Чорнобильської катастрофи та її впливу на здоров'я і навколишнє середовище. Вони потребують більшого обсягу наукової інформації, опрацьованої на рівні європейської спільноти. Так склалось у цих державах, що населення не дуже прислухається до звернень місцевої влади та фахівців, і як наслідок цього вони потребують більшої кількості інформації від світової спільноти. Діяльність Чорнобильського форуму повинна бути забезпечена усією інформацією, необхідною для вирішення цих проблем. Проте невирішеним залишається питання методів поширення цієї інформації серед усіх рівнів населення, про що вже було попередньо згадано п. Гартманом.

Поширення і наступне виконання міжнародних рекомендацій щодо таких подальших дій, як відновлення територій, дослідження стану охорони здоров'я, соціальна й економічна політика, буде наступним важливим питанням, якому хоча приділити увагу. Це питання знову передбачене на розгляді Форуму, і ми сподіваємось, що це буде

початком для подальшої співпраці.

Наступною є фактична співпраця у соціальному і економічному відновленні уражених держав. Існує низка проектів, передбачених ПРООН і Світовим банком, проте вони ще не вступили в дію і перебувають на етапі приготування для Білорусії Світовим Банком. Існують також деякі проекти Міжнародного агентства з атомної енергії та інші. Ми маємо намір продовжити зазначену діяльність. Стосовно міжнародної співпраці у галузі досліджень, світова наукова спільнота зацікавлена у продовженні досліджень, зосереджених на територіях, уражених Чорнобильською катастрофою, що стосуються радіаційної медицини, радіоекології та соціальних проблем. Ці дослідження є однаково важливими, як для населення уражених територій, так і для усієї спільноти і є унікальним досвідом для людства.

І наступним, але не останнім, є гуманітарна допомога при лікуванні осіб, що постраждали від наслідків Чорнобильської катастрофи, особливо тих, у кого виявлено рак щитовидної залози, та догляд за станом здоров'я осіб, зайнятих у рятувальних та ліквідаційних роботах. Вневнений, що ця допомога буде надаватись ще не один, а можливо навіть і десятки років, доки у цьому буде необхідність. Звичайно, Україна сама вирішить, який саме вид допомоги є більш важливим і необхідним для неї, як для держави, але я вважаю, що міжнародна спільнота прикладає значні зусилля для допомоги державі, яка постраждала від впливу найжахливішої ядерної катастрофи в історії, пропонуючи різноманітні способи співпраці.

Які соціальні проблеми постали перед населенням після аварії на ЧАЕС і закриттям станції?

Богдан Сердюк, Чорнобильська АЕС

У результаті аварії на ЧАЕС радіаційному забрудненню піддалися великі території. Населення відчуло на собі цілий комплекс негативних наслідків: радіаційне опромінення, психологічний стрес, евакуацію.

Сотні тисяч осіб були евакуйовані з найбільш постраждалих районів. Унаслідок недостатнього фінансування в зоні безумовного обов'язкового відселення залишаються проживати ще 814 родин. Бюджетне фінансування цих чорнобильських програм забезпечує їхню реалізацію тільки на 17%.

За даними комітету ліквідаторів, 94,2% учас-

ників ліквідації аварії на ЧАЕС визнано хворими, притому в бюджеті України на лікування одного ліквідатора передбачено близько 2,5 дол. США.

За останні десять років кількість інвалідів серед ліквідаторів подвоїлася, а число померлих внаслідок опромінення, за різними оцінками, складає від 10 до 100 тис. осіб.

Соціальні програми для зниження наслідків аварії затверджені Законом про статус потерпілих унаслідок Чорнобильської катастрофи. Пільги для потерпілих від аварії на ЧАЕС охоплюють багато аспектів життя: охорона здоров'я, житлові умови, проїзд, звільнення від сплати податків, майнові компенсації і компенсації за втрату здоров'я, пов'язану з аварією на ЧАЕС.

Однак, хоча обсяг фінансування затверджений парламентом, постраждалі цю допомогу одержують у дуже скороченому вигляді. Наприклад, у нас у Славутичі статус потерпілого від аварії на ЧАЕС мають 17,5 тис. жителів. Минулого року сума коштів, що надійшли на придбання ліків, склала 290 тисяч грн. Це приблизно 25 центів на місяць на 1 особу.

Оздоровчих путівок було виділено 279 при потребі понад 6 тисяч. Вартість путівки досить висока для самостійного придбання потерпілими - близько 400 дол. США, а компенсація за невикористану путівку — всього трохи більше 10 дол. США. І навіть ця компенсація не виплачується вже 2 роки.

Одним із соціальних наслідків аварії є тривога щодо непередбаченого впливу радіації на здоров'я. Після закриття ЧАЕС у славутчан до цієї тривоги додався прес непевності у завтрашньому дні.

Виконуючи міжнародні зобов'язання, 15 грудня 2000 року Україна остаточно припинила роботу Чорнобильської АЕС.

Соціальні наслідки закриття ЧАЕС вдалося зменшити завдяки прийняттю відповідного законодавства, відповідно до якого працівники, що звільняються, одержують непогану грошову компенсацію. Проте головним досягненням було створення в м. Славутичі спеціальної економічної зони зі сприятливим податковим кліматом для ведення бізнесу. Це активізувало розвиток підприємництва і створення нових робочих місць. І хоча біля третини зайнятих на електростанції фахівців утратили роботу, офіційно рівень безробіття в місті атомників складає всього 4,5%. Цього року уряд оголосив мораторій на спеціальні економічні зони, але ми сподіваємося на перегляд нашого випадку, з огляду на згадані проблеми з державним фінансуванням чорнобильських програм.

Какие социальные проблемы встали перед населением после аварии на ЧАЭС и закрытием станции?

Богдан Сердюк, Чернобыльская АЭС

В результате аварии на ЧАЭС радиационному загрязнению подверглись большие территории. Население испытало на себе целый комплекс негативных последствий: радиационное облучение, психологический стресс, эвакуацию.

Сотни тысяч человек были эвакуированы из наиболее пострадавших районов. Вследствие недостаточного финансирования в зоне безусловного обязательного отселения остаются проживать еще 814 семей. Бюджетное финансирование данных чернобыльских программ обеспечивает их реализацию только на 17%.

По данным комитета ликвидаторов, 94,2% участников ликвидации аварии на ЧАЭС признаны больными, при этом в бюджете Украины на лечение одного ликвидатора предусмотрено около 2,5 дол. США.

За последние 10 лет количество инвалидов среди ликвидаторов удвоилось, а число умерших вследствие облучения, по разным оценкам, составляет от 10 до 100 тыс. человек.

Социальные программы для снижения последствий аварии утверждены Законом о статусе пострадавших вследствие Чернобыльской катастрофы. Льготы для пострадавших от аварии на ЧАЭС охватывают многие аспекты жизни: здравоохранение, жилищные условия, проезд, освобождение от уплаты налогов, имущественные компенсации и компенсации за потерю здоровья, связанную с аварией на ЧАЭС.

Однако, хотя объем финансирования утвержден парламентом, пострадавшие эту помощь получают в очень сокращенном виде. Например, в Славутиче статус пострадавшего от аварии на ЧАЭС имеют 17,5 тыс. жителей. В прошлом году сумма средств, поступивших на приобретение лекарств, составила 290 тысяч грн. Это примерно 25 центов в месяц на 1 человека.

Оздоровительных путевок было выделено 279 при количестве нуждающихся более 6 тысяч. Стоимость путевки достаточно высока для самостоятельного приобретения пострадавшим - около 2000 грн., а компенсация за неиспользованную путевку — всего 58 грн. И даже эта компенсация не выплачивается уже 2 года.

Одним из социальных последствий аварии является тревога относительно непредсказуемого воздействия радиации на здоровье. После закрытия ЧАЭС у славутчан к этой тревоге прибавился прес неуверенности в завтрашнем дне.

Выполняя международные обязательства, 15 декабря 2000 года Украина окончательно оставила работу Чернобыльской АЭС.

Социальные последствия закрытия ЧАЭС удалось сгладить благодаря принятию соответствующего законодательства, согласно которому увольняемые работники получают хорошую денежную компенсацию. Но главным достижением было создание в г. Славутиче специальной экономической зоны с благоприятным налоговым климатом для ведения бизнеса. Это активизировало развитие предпринимательства и создание новых рабочих мест. И хотя около трети занятых на электростанции специалистов потеряли работу, официально уровень безработицы в городе атомщиков составляет всего 4,5%. В этом году правительство объявило мораторий на специальные экономические зоны, но мы надеемся на пересмотр нашего случая, учитывая упомянутые проблемы с государственным финансированием чернобыльских программ.

Як міжнародна спільнота допомагає Україні долати чорнобильські проблеми?

Богдан Сердюк, Чорнобильська АЕС

Найважливішим джерелом фінансування заходів з підтримки енергоблоків та об'єкта «Укриття» в ядерно- та радіаційно-безпечному стані залишається Державний бюджет України, проте після закриття ЧАЕС лише 2003 рік визначився стабільним фінансуванням.

Серед усіх проєктів, що реалізуються на ЧАЕС за підтримки світового співтовариства, своєю значимістю виділяється План здійснення заходів на об'єкті «Укриття» (SIP). Його фінансування здійснюється за рахунок коштів міжнародного співтовариства, які надаються країнами-донорами й акумулюються в Міжнародному Чорнобильському фонді «Укриття».

План здійснення заходів на об'єкті «Укриття» передбачає проведення стабілізації конструкцій існуючого саркофагу, будівництво нової захисної оболонки над «Укриттям» — нового безпечного конфайнменту, демонтаж нестабільних будівельних конструкцій тощо. Базовий бюджет плану становить 758 млн. доларів, в тому числі 50 млн. доларів - внесок України.

Початок будівництва конфайнменту планується у 2006 році, а закінчення - у 2009 році. Однак, є низка невирішених фінансових проблем, пов'язаних з ескалацією цін, що відбулася з початку реалізації плану. Це вимагає збору додаткових коштів до Чорнобильського фонду «Укриття». На

сьогодні обґрунтовано необхідність збільшення бюджету до \$ 1 млрд. 100 тис. Країни Великої сімки вже заявили про надання додаткових коштів на реалізацію SIP в обсязі 160 млн. доларів.

Крім заходів на об'єкті «Укриття», на ЧАЕС побудовано і введено в дію в 2001 році промислово-опалувальну котельню, 75% вартості будівництва якої - це кошти Департаменту енергетики Сполучених Штатів Америки.

На майданчику ЧАЕС у рамках міжнародної технічної допомоги здійснюється будівництво низки об'єктів для виведення з експлуатації ЧАЕС: заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, сховища відпрацьованого ядерного палива.

У рамках програми технічної допомоги TACIS Євро-Союзу щодо підвищення ядерної безпеки здійснюється будівництво промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами за рахунок коштів Європейської комісії.

Варто також відзначити, що в 1991 році ЮНЕСКО почав здійснювати великомасштабну програму для розв'язання психологічних і соціальних питань, пов'язаних з аварією. Програма фінансувалася європейськими країнами, її вартість складала 9 млн. доларів. Програма ЮНЕСКО завершилася в 1998 році, однак центри реабілітації на Україні продовжують працювати.

Зараз ПРООН успішно реалізує проєкт соціальної мобілізації населення територій, що постраждали від аварії на ЧАЕС. Завдяки цьому, люди залучають потенціал місцевих громад для рішення нагальних проблем своїх сіл і селищ.

Конкретно місту Славутичу сьогодні велику допомогу у реалізації соціальних програм надає Міністерство торгівлі та промисловості Великобританії.

Які соціальні проблеми постали перед населенням після аварії на ЧАЕС? Яке майбутнє у міста атомників Славутича?

Володимир Удовиченко, міський голова м. Славутича

Наближається сумна дата - 19 років з дня аварії на Чорнобильській АЕС.

Два десятиліття — це термін, який дозволяє вже проаналізувати, що зроблено з мінімізації наслідків аварії, і оцінити, на якому рівні ви-

Міжнародний чорнобильський центр у м. Славутич.

рішення Чорнобильської проблеми перебуває як Україна, так і світове співтовариство. Історичним є факт, що Чорнобильська катастрофа має глобальне світове значення, і проблеми, пов'язані з нею, - не тільки проблеми України, а і всього світу. Якщо буде таке розуміння, то ми зможемо успішніше реалізовувати міжнародні проекти щодо приведення усєї системи ЧАЕС до екологічно безпечного стану.

Сьогодні і в найближчому майбутньому ще рано говорити про повну ліквідацію аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Навіть після побудови нового безпечного конфайнмента — цього великого проекту — все одно об'єкт «Укриття» четвертого енергоблоку залишається ядерно небезпечним, доки там містяться понад 200 тонн радіоактивних відходів і паливовмісних матеріалів. Треба ще відпрацювати десятки років і витратити мільярди доларів, щоб виконати головне завдання — вилучити паливовмісні матеріали, переробити ядерно-небезпечні відходи та надійно їх захоронити. Цю надто тяжку й відповідальну роботу професійно виконує колектив Чорнобильської АЕС.

Монопрофільне місто Славутич будувалося тільки з однією метою — забезпечити проживання чорнобильських атомників, перед якими поставали все нові і нові завдання: відновлення експлуатації станції, потім завершення її експлуатації та зняття з експлуатації блоків, переробка і захоронення відходів.

Незважаючи на існуючі проблеми, сьогодні виконується ця робота в складних умовах. В Україні розпочалося впровадження нової технології щодо виведення з експлуатації атомних блоків і колектив Чорнобильської АЕС освоює цей напрямок першим.

Працівники ЧАЕС, їхні діти пов'язують своє майбутнє життя із Славутичем. Вони хочуть бути впевнені, що матимуть робоче місце і можливість заробляти гроші, годувати сім'ю, будувати своє

життя і забезпечувати його високий рівень. Серед безробітних славутичан, які перебувають на обліку в міському Центрі зайнятості, понад 60% жінок та 30% молоді.

Науково-дослідницьким інститутом Мінекономіки України обґрунтовано: для того, щоб Славутич мав майбутнє, потрібно вирішити проблему створення 3500 компенсуючих робочих місць до моменту завершення всіх міжнародних проектів. На сьогоднішній день із 12,5 тис. високооплачуваних робочих місць залишилося тільки 3,5 тисячі. Тому якраз стільки їх треба створити і для цього є механізми. У Славутичі працює Міжнародний центр з розвитку бізнесу, на практиці діє унікальний в Україні організаційно-економічний механізм розвитку міста.

Але не все можуть вирішити славутичани на рівні своєї громадської активності. Потрібне виконання соціальних гарантій держави, яка брала б їх на себе. Хотів би, шановні друзі, звернутися до вас, до всіх бізнесменів, які сьогодні чують і бачать нас: Україна сьогодні відкрита для інвестицій, Україна сьогодні нова, і хто хоче взяти участь в її економічному розвитку, хто хоче розташувати свій бізнес в Україні, розпочинайте його зі Славутича, і ви ніколи від цього не програєте. Славутич сьогодні до цього готовий, як ніколи. Ми чекаємо на вас. Це буде можливість вирішити головну проблему для славутичан — сприяти створенню компенсуючих робочих місць, які ми втратили з урахуванням дострокового закриття Чорнобильської атомної електростанції в 2000 році.

**Як міжнародне
співтовариство
домагає Україні
долати
Чорнобильські
проблеми?**

**Валерій Глигало, директор з якості
Чорнобильського центру,
м. Славутич, Україна.**

Як уже відзначили мої колеги, наслідки Чорнобильської катастрофи є значними. Пріоритетність пом'якшення тих чи інших наслідків згодом змінювалася. Цілі визначалися, з огляду на ситуацію на аварійному реакторі та його радіаційний вплив на навколишнє середовище.

Так, у перші дні й тижні найголовнішим завдан-

ням була локалізація аварії, і на цьому етапі міжнародної допомоги не надавалося. Наша країна справилася з цим завданням самостійно.

Далі актуальними стали вивчення і подолання наслідків аварії — медичних, екологічних, соціально-економічних, а також ужиття заходів щодо недопущення повторення катастрофи. Для цього був реалізований комплекс заходів щодо вдосконалення конструкції реактора РВПК, що різко зменшило ризик повторення аварії типу Чорнобильської.

Початком міжнародного співробітництва можна вважати підписання у вересні 1990 року угоди між урядом УРСР і МАГАТЕ про проведення досліджень наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Подальший розвиток міжнародної допомоги йшов за двома основними напрямками: гуманітарним і технічним.

Що ми вважаємо гуманітарною допомогою? Це:

- постачання медичного устаткування;
- постачання медикаментів мешканцям забруднених територій;
- оздоровлення дітей, які постраждали від Чорнобильської катастрофи;
- вивчення медичних і екологічних наслідків;
- надання допомоги в переході до ринкової економіки.

Гуманітарну допомогу надавали як міжнародні програми й організації — Європейська Комісія в рамках програми Тасіс, Програма розвитку ООН, ЮНЕСКО, так і окремі держави — США, Великобританія, Японія, Німеччина, Франція, Іспанія, Куба і багато інших. У багатьох країнах Європи родини протягом декількох років запрошували до себе на літо дітей, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Народ України глибоко вдячний за цю допомогу.

Надання технічної допомоги особливо активувалося після підписання в 1995 році

Меморандуму про взаєморозуміння між урядом України й урядами країн «Великої сімки» з питань закриття Чорнобильської АЕС. Раніше реалізовано і зараз виконується безліч проектів, спрямованих на зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечний об'єкт. Про ці проекти Вам розкаже представник Чорнобильської АЕС.

Але міжнародна допомога надавалася не тільки на Чорнобильському майданчику. Увесь світ побоювався можливого повторення аварії на інших атомних станціях. Саме тому велику кількість міжнародних проектів було започатковано на діючих АЕС України. Метою цих проектів було підвищення безпеки діючих блоків.

Чорнобильський центр, який я зараз представляю, також яскравий приклад міжнародного співробітництва.

Центр створений 26 квітня 1996 року, у день десятиліття катастрофи. Біля витоків Центру стояли уряди України і Сполучених Штатів Америки. Пізніше діяльність Центру підтримали уряди Великобританії, Німеччини, Франції, Японії. Ми надаємо науково-технічну підтримку, як діючим атомним станціям України, так і Чорнобильській АЕС, що знаходиться на етапі зняття з експлуатації. Іншим нашим напрямком є вивчення екологічних наслідків Чорнобильської аварії. Працюючи поруч із західними фахівцями, персонал ЧЦ перейняв найкращий міжнародний досвід. Завдяки міжнародній технічній допомозі наш Центр має у своєму розпорядженні сучасне комп'ютерне і технологічне устаткування. І як результат — ми впевнено дивимося в майбутнє.

Как международное сообщество помогает Украине преодолевать Чернобыльские проблемы?

Валерий Глыгало, директор по качеству Чернобыльского центра, г. Славутич, Украина.

Как уже отметили мои коллеги, последствия Чернобыльской катастрофы значительны и разнообразны. Приоритетность смягчения тех или иных последствий со временем изменялась. Цели определялись, исходя из ситуации на аварийном реакторе и его радиационного воздействия на окружающую среду.

Так, в первые дни и недели самой главной задачей была локализация

*П. Кучинська, Й. В. Постійний представник України при ООН
В. Кучинський, д-р Х. Дурбак*

аварии, и на этом этапе международной помощи не предоставлялось. Наша страна справилась с этой задачей самостоятельно.

Далее актуальными стали изучение и преодоление последствий аварии — медицинских, экологических, социально-экономических, а также принятие мер по недопущению повторения катастрофы. Для этого был реализован комплекс мероприятий по усовершенствованию конструкции реактора РБМК, что резко уменьшило риск повторения аварии типа Чернобыльской.

Началом международного сотрудничества можно считать подписание в сентябре 1990 г. соглашения между правительством УССР и МАГАТЭ о проведении исследований последствий аварии на Чернобыльской АЭС.

Дальнейшее развитие международной помощи шло по двум основным направлениям: гуманитарному и техническому.

Что мы относим к гуманитарной помощи?

Это:

- поставка медицинского оборудования;
- поставка медикаментов жителям загрязненных территорий;
- оздоровление детей, пострадавших от Чернобыльской катастрофы;
- изучение медицинских и экологических последствий;
- оказание помощи в переходе к рыночной экономике.

Гуманитарную помощь оказывали как международные программы и организации — Европейская Комиссия в рамках программы Тасис, Программа Развития ООН, ЮНЕСКО, так и отдельные государства — США, Великобритания, Япония, Германия, Франция, Испания, Куба и многие другие. Во многих странах Европы семьи на протяжении нескольких лет приглашали к себе на лето детей, пострадавших от Чернобыльской катастрофы. Народ Украины глубоко благодарен за эту помощь.

Предоставление технической помощи особенно активизировалось после подписания в 1995 году Меморандума о взаимопонимании между правительством Украины и правительствами стран «Большой семерки» по вопросам закрытия Чернобыльской АЭС. Реализовано ранее и сейчас реализуется множество проектов, направленных на снятие с эксплуатации Чернобыльской АЭС и превращение объекта «Укрытие» в экологически безопасный объект. Об этих проектах Вам расскажет представитель Чернобыльской АЭС.

Но международная помощь предоставлялась не только на Чернобыльской площадке. Весь мир опасался возможного повторения аварии на других атомных станциях. Именно поэтому большое число международных проектов было реализовано на действующих АЭС Украины. Целью этих проектов было повышение безопасности действующих блоков.

Чернобыльский центр, в котором мы сейчас находимся, и который я сейчас представляю, также яркий пример международного сотрудничества.

Центр создан 26 апреля 1996 года, в день десятилетия катастрофы. У истоков Центра стояли правительства Украины и Соединенных Штатов Америки. Позже деятельность Центра поддержали правительства Великобритании, Германии, Франции, Японии. Мы оказываем научно-техническую поддержку как действующим атомным станциям Украины, так и Чернобыльской АЭС, которая находится на этапе снятия с эксплуатации. Другим нашим направлением является изучение экологических последствий Чернобыльской аварии. Работая рядом с западными специалистами, персонал ЧЦ перенял лучший международный опыт. Благодаря международной технической помощи, наш Центр располагает современным компьютерным и технологическим оборудованием. И как результат — мы уверенно смотрим в будущее.

Каковы основные экологические последствия Чернобыльской катастрофы?

**Борис Осколоков, Чернобыльский центр,
г. Славутич, Украина.**

Авария на Чернобыльской АЭС не имеет аналогов по площади радиоактивного загрязнения и величине радиоактивного облучения растений, животных и человека. Наибольшую опасность для всего живого представляют радиоактивные изотопы йода, стронция, цезия, плутония благодаря своей высокой подвижности или высокоэнергетическому спектру излучений. В связи с метеоусловиями, загрязнение территории в течение первых 10 дней после аварии было неоднородным, «пятнистым», поэтому уровень полученных доз объектами живой природы даже на небольших участках территории отличался в десятки и сотни раз.

Наибольшему радиационному воздействию подверглись природные и аграрные экологические системы в 30-километровой зоне ЧАЭС.

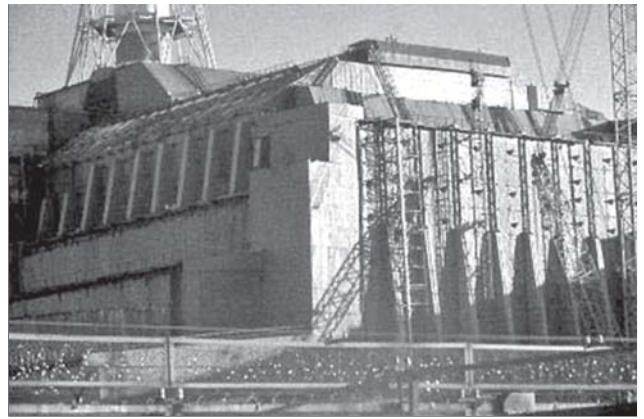
Чернобыльская авария произошла в конце апреля — в период ускоренного роста растений и обитателей почвы, а этот период является для них наиболее радиочувствительным. Максимальное радиационное воздействие на объекты живой природы пришлось на первые 10-20 дней с момента аварии. Вторая фаза включала лето и раннюю осень 1986 года, в течении которых мощность дозы на поверхности почвы снизилась до 20-25% первоначальной величины.

В 30-км зоне вокруг ЧАЭС в 1986-1988 гг были отмечены многочисленные факты радиационного поражения растений и животных. Так, установлено, что в Чернобыльской зоне отчуждения наблюдались значительные, ранее никогда не наблюдавшиеся в природе поражения экосистем, хотя и на относительно небольших территориях. Так, гибель сосновых лесов фиксировалась на территории около 500 га (впоследствии названного «Рыжий лес») в непосредственной близости от ЧАЭС. На этой же площади отмечена практически полная гибель почвенных беспозвоночных, позднее в этих районах отмечены признаки изменения популяционных показателей у мышевидных грызунов.

В последующий период после аварии на протяжении десятков лет происходит восстановление поврежденных экосистем и эти процессы реабилитации не менее интересны и важны. Так происходит наступление природных растительных сообществ на брошенные населенные пункты и бывшие сельскохозяйственные угодья. Изменяется соотношение численности некоторых видов животных. Чернобыльская авария показала, что крупномасштабный выброс радионуклидов в окружающую среду может иметь самые серьезные последствия для биоты, включая нарушения на экосистемном уровне.

Исследованиями, выполненными в Чернобыльской зоне отчуждения, установлено, что сформированные в условиях таких крупных радиационных аварий дозы облучения животных и растений могут превышать дозы облучения человека в 10-300 раз. Такое соотношение поглощенных человеком и другими объектами живой природы доз требует особого внимания к защите растений, животных и их сообществ.

Проведение широкомасштабных радиоэкологических исследований на подвергшихся радиоактивному загрязнению в результате этой крупнейшей в истории ядерной энергетики аварии территориях, позволило получить уникальную информацию об ответных реакциях живой природы на разных уровнях биологической органи-

Чернобыльський саркофаг

зации — от молекулярно-клеточного до экосистемного — в условиях широкомасштабного и крайне неравномерного радиоактивного загрязнения больших территорий. Обобщение и всесторонний анализ этой информации даст возможность оценить необходимость разработки норм, ограничивающих радиационное воздействие на биоту, и сформулировать принципы, на которых они должны быть основаны.

Що буде з Чернобыльським саркофагом?

Петро Британ, ДСП ЧАЕС

Відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між країнами «Великої сімки», Комісією Європейського Союзу та урядом України був заснований Чернобыльський Фонд «Укриття», призначений для перетворення існуючого «саркофага» на безпечну й екологічно стабільну систему шляхом реалізації SIP (Shelter Implementation Plan).

Реалізація цього проекту проходитиме кількома фазами.

На сьогодні **першу фазу** проекту SIP уже завершено. Це збір інформації, дослідження і підготовка концептуальних проектів.

Зараз активно ведуться роботи на **другій фазі** реалізації проекту, а саме:

По-перше, створення необхідної інфраструктури.

Іншими словами, для початку реалізації проекту SIP практично побудовано необхідні будинки і споруди, підготовлено спеціальний будівельний майданчик, прокладено дороги, підключено електрику і водопостачання.

По-друге, одним з основних етапів другої фази є стабілізація існуючих конструкцій об'єкта «Укриття».

Це різні заходи щодо перетворення зруйно-

ваного четвертого блока ЧАЕС та існуючого об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. В результаті проведених досліджень у конструкції об'єкта «Укриття» було визначено 7 найбільш небезпечних ділянок, що вимагають стабілізації, і на трьох із них уже почато роботи. Виконання стабілізації конструкцій об'єкта «Укриття» необхідне для наступних етапів перетворення, а саме: зведення нового безпечного конфайнмента, демонтажу нестабільних конструкцій, вилучення радіоактивних паливовмісних матеріалів.

Роботи зі стабілізації існуючого об'єкта «Укриття» будуть завершені в 2006 році.

По-третє, для безпечної реалізації проекту SIP створюється спеціальна система контролю стану всього об'єкта «Укриття». Ця система буде здійснювати:

- контроль ядерної безпеки;
- контроль радіаційної безпеки;
- контроль будівельних конструкцій;
- контроль сейсмічного стану.

Введення цієї системи контролю планується до кінця 2005 року.

По-четверте, найважливішим етапом реалізації проекту SIP можна вважати будівництво нового безпечного конфайнмента.

Новий безпечний конфайнмент — це споруда, що буде являти собою арку великих розмірів. Під цю конструкцію можна було б помістити постать «Батьківщини» з Москви разом зі «Свободою» з Нью-Йорку. Висота споруди складе 108 метрів, ширина 150 метрів, а проліт — 257 метрів. Також новий конфайнмент буде містити в собі комплекс технологічних приміщень.

Елементи конструкції арки будуть монтуватися в окремому цеху, після чого вони будуть доставлятися в монтажну зону, що буде розташована біля об'єкта «Укриття». Коли арка буде зібрана цілком, її за допомогою спеціального устаткування насунуть на існуючий «саркофаг». Процедура пересування змонтованої арки займе приблизно один день.

Арка буде служити захисним екраном від щоденних впливів і викидів радіоактивного пилу з об'єкта «Укриття» в навколишнє середовище і дозволить безпечно проводити роботи з демонтажу старих конструкцій об'єкта «Укриття». Проектний термін служби нового безпечного конфайнмента — 100 років. Уведення його в експлуатацію передбачається в 2010 році.

Масове вилучення паливовмісних матеріалів з об'єкта «Укриття» можливе тільки через 30-50 років, коли будуть побудовані спеціальні сховища для високоактивних довгоживучих радіо-

активних відходів.

Поки усередині об'єкта «Укриття» будуть міститися паливовмісні матеріали (а це біля 200 тонн), його не можна вважати цілком безпечним об'єктом, навіть після зведення нового безпечного конфайнмента.

Что будет с Чернобыльским саркофагом?

Петр Британ, ГСП ЧАЭС

В соответствии с Меморандумом о взаимопонимании между странами «Большой семерки», Комиссией Европейского Сообщества и Правительством Украины был основан Чернобыльский Фонд «Укрытие», предназначенный для преобразования существующего «саркофага» в безопасную и экологически стабильную систему путем реализации SIP (Shelter Implementation Plan).

Реализация этого проекта включает в себя несколько фаз.

На сегодняшний момент **первая фаза** реализации проекта SIP уже завершена. Это сбор информации, исследования и подготовка концептуальных проектов.

Сейчас активно ведутся работы над второй фазой реализации проекта, а это:

Во-первых, создание необходимой инфраструктуры.

Другими словами, для начала реализации проекта SIP практически построены необходимые здания и сооружения, подготовлена специальная строительная площадка, проложены дороги, подключено электричество и водоснабжение.

Во-вторых, одним из основных этапов второй фазы является стабилизация существующих конструкций объекта «Укрытие».

Это различные мероприятия по преобразованию разрушенного четвертого блока ЧАЭС и существующего объекта «Укрытие» в экологи-

чески безопасную систему. В результате проведенных исследований в конструкции объекта «Укрытие» были определены 7 наиболее опасных участков, которые требуют стабилизации и над тремя из них уже начаты работы. Выполнение стабилизации конструкций объекта «Укрытия» необходимо для последующих этапов преобразования, а именно: возведения нового безопасного конфайнмента, демонтажа самых нестабильных конструкций, извлечения радиоактивных топливосодержащих материалов.

Работы по стабилизации существующего объекта «Укрытие» будут завершены в 2006 году.

В-третьих, для безопасной реализации проекта SIP создается специальная система контроля состояния всего объекта «Укрытие». Данная система будет осуществлять:

- контроль ядерной безопасности;
- контроль радиационной безопасности;
- контроль строительных конструкций;
- контроль сейсмического состояния.

Введение этой системы контроля планируется к концу 2005 года.

В-четвертых, важнейшим этапом реализации проекта SIP можно считать строительство нового безопасного «конфайнмента».

Новый безопасный «конфаймент» — это сооружение, которое будет представлять собой арку больших размеров. Под данную конструкцию можно было бы поместить статую Родины в Москве вместе со статуей Свободы в Нью-Йорке. Высота сооружения составляет 108 метров, ширина 150 метров, а пролет — 257 метров. Также новый конфаймент будет включать в себя комплекс технологических помещений.

Элементы конструкции арки будут монтироваться в отдельном цеху, после чего они будут доставляться в монтажную зону, которая будет расположена возле объекта «Укрытие». Когда арка будет собрана полностью, ее при помощи специального оборудования надвинут на существующий «саркофаг». Процедура передвижения смонтированной арки займет приблизительно один день.

Арка будет служить защитным экраном от погодных влияний и выбросов радиоактивной пыли из объекта «Укрытие» в окружающую среду и позволит безопасно проводить работы по демонтажу старых конструкций объекта «Укрытие». Проектный срок службы нового безопасного конфайнмента — 100 лет. Ввод его в эксплуатацию предполагается в 2010 году.

Массовое извлечение топливосодержащих материалов из объекта «Укрытие» возможно

только через 30-50 лет, когда будут построены специальные хранилища для высокоактивных долгоживущих радиоактивных отходов.

До тех пор, пока внутри объекта «Укрытие» будут находиться топливосодержащие материалы (а это ок. 200 тонн), его нельзя считать полностью безопасным объектом, даже после возведения нового безопасного конфайнмента.

Які проблеми стоять перед молоддю Славутича?

Дмитро Велічковський, представник Молодіжного центру демократії м. Славутича

На відміну від попередньо представлені Молодіжної ради, наша діяльність поширюється не тільки на школярів, але й на студентів, працюючу молодь. В Україні молоддю вважаються люди віком від 14 до 35 років. У Славутичі під цей віковий ценз підпадає приблизно 9382 осіб. Це ставить перед членами нашої організації необхідність вирішувати велику кількість проблем, шукати відповіді на чимало кількості питань. Завдання, які нам доводиться вирішувати, дуже різні за масштабом через досить велику вікову відмінність між групами молоді. Але це робить нашу роботу універсальною та більш ефективною для молоді нашого міста.

Наша діяльність спрямована на:

- згуртування молоді навколо ідей «толерантної особистості», «соціальної демократії», «екології життя»;
- дослідження, аналіз пріоритетних потреб молоді міста та здійснення інформаційно-просвітницької діяльності і контролю над забезпеченням соціальних гарантій для молоді;
- розробку, здійснення та участь у проектах, які спрямовані на підтримку й просування молодіжних ініціатив в органах місцевого самоврядування та органах виконавчої влади;
- участь у вітчизняних та міжнародних проектах і програмах, спрямованих на активізацію громадянської позиції молоді міста та розвиток молодіжних ініціатив і демократії.

Але існують проблеми, які вирішити досить складно. По-перше, через їх великий, майже державний масштаб, а по-друге, через їх вартість, яка вимірюється мільйонами гривень. Ці проблеми з'явилися в Україні після аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році. Славутич з'явився після цієї катастрофи, тому подолання її наслідків для нас, його жителів, є життєвою необхідністю. Молодь -

це майбутнє нашої держави, нашого міста. Тому основними проблемами, що нас турбують сьогодні, є проблеми, пов'язані з нашим майбутнім.

По-перше, це проблеми здоров'я. Велика кількість жителів Славутича була евакуйована з міста-супутника Чорнобильської АЕС Прип'яті та 30-ти кілометрової зони відчуження. В результаті опромінення населення відбулись масові випадки хвороби щитовидної залози, захворювань на рак, знизився рівень опору організму епідеміологічним хворобам, таким як грип та туберкульоз. Кількість здорових новонароджених зменшилась. Проблему здоров'я молодих людей ускладнює ще й стійке зростання наркотизації, алкоголізму та тютюнопаління серед молоді. Ця проблема хоч і не викликана аварією на АЕС, але є досить актуальною як для нашого міста, так і для держави в цілому. Обидві проблеми, на мою думку повинні вирішуватись комплексно і стати основним пріоритетом керівництва держави, тому що заможна нація - це здорова нація.

Другою проблемою, до якої я хотів би повернути вашу увагу, яка також безпосередньо пов'язана з катастрофою на Чорнобильській АЕС, є проблема забруднення навколишнього середовища. Наше місто знаходиться у безпосередній близькості до ЧАЕС та зони відчуження. На цих територіях міститься біля 500 тисяч кубічних метрів радіоактивних відходів, що природно впливає на радіаційний рівень в нашому регіоні. Також в лісовій зоні навколо міста є "брудні" місця. Жителі міста вживають в їжу гриби, ягоди, зібрані в забруднених місцях, виловлюють рибу з водоймищ, рівень радіаційної активності в яких перевищує середні норми. Це в свою чергу підвищує рівень захворюваності населення. Проблематичним є й низький рівень інформованості щодо особистої радіаційної без-

пеки. Екологічні проблеми та проблеми здоров'я істотно впливають на інвестиційний аспект розвитку міста та регіону в цілому, що може завадити майбутньому сталому розвитку нашого міста та прилеглого регіону.

Дострокове закриття Чорнобильської АЕС - найбільшого роботодавця в регіоні, а також єдиного донора для всієї соціальної інфраструктури міста - відбулось знову ж через аварію 1986 р.. Це зумовило виникнення ряду соціально-економічних проблем, і у молоді в тому числі.

Сьогодні ми маємо вирішувати такі **економічні завдання**:

- доступ виходу молоді на ринок праці — знаходження та отримання першого робочого місця, підвищення рівня прогнозування потреб ринку праці.
- посилення підтримки молодіжного підприємництва та ініціатив у цій сфері (потрібні удосконалення законодавства та механізм щодо його реалізації на місцевому рівні).
- активізація розвитку системи молодіжного кредитування.

Ми намагаємося допомогти у вирішенні цих завдань. З січня поточного року реалізується проєкт, який має назву «Молодіжний Центр зайнятості». Фахівці нашої організації займались його розробкою, подавали його до Фонду для обдарованої молоді при Президентові України. Зараз проєкт реалізується в місті. Його метою є розробка механізму стимулювання молоді міста в її професійному самовизначенні та професійному становленні, активне залучення роботодавців до прийняття молоді на роботу.

Існує також низка питань **соціального характеру**, які потребують вирішення:

- необхідно підвищити рівень правової культури, забезпечити відповідність реаліям сучасного життя тих правових знань, які молодь отримує у системах формальної та не-формальної освіти;
- потрібно забезпечити рівний доступ молоді до якісної освіти, зокрема професійної, яка б максимально відповідала потребам суспільства та ринку праці;
- необхідно удосконалювати систему професійної освіти, щоб молоді люди мали можливість вдосконалювати набуті навички та отримувати нові кваліфікації;

Студенти середньої школи з штату Пенсильванія з учителем п. Джефом Бутчем, д-ром Андеміхаель та д-ром Дурбак на трибуні.

- існує необхідність у розробці та впровадженні цільової програми медичного обслуговування молоді та посиленні роботи у сфері підтримки здорового способу життя;
- ми маємо удосконалювати систему організації дозвілля, що є особливо актуальним для молоді малих міст.

Наша молодіжна організація має за мету сприяти вирішенню і цієї проблеми. Так в рамках вище згаданого проекту нами організовується проведення семінарів, практичних занять, тренінгів, рольових ігор, фокус-груп, інформаційних зустрічей з різних тематик. Ми допомагаємо стороннім організаціям у проведенні досліджень серед молоді з метою виявлення пріоритетних напрямків у впровадженні міських освітніх програм.

Молодь не може не турбувати політичне життя країни та регіонів, а також можливість брати участь у прийнятті управлінських рішень. На нашу думку, необхідно підсилити роль шкільних органів самоврядування та молодіжних НДО, продовжувати формувати готовність та вміння молодих людей використовувати свої можливості у цій сфері. Потрібно активніше залучати молодь до процесів самоврядування на усіх рівнях, посилити підтримку з боку органів самоврядування, забезпечити створення стратегічної програми для залучення молоді в управлінські процеси.

Славутицька молодь вже вирішує ці проблеми на міському рівні шляхом активної діяльності в роботі Молодіжної Ради, яка працює на рівні міської адміністрації. На даний час в склад Ради входить близько 40 молодих депутатів, які беруть участь у розробці та прийнятті рішень стосовно молоді, подаються до міської сесії на розгляд.

Перелічений комплекс проблем має актуальність не тільки для молоді м. Славутич, яка має безпосереднє відношення до наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, але для більшості регіонів України. Тому я вважаю, що на державному рівні слід звертати більше уваги на удосконалення поточної молодіжної політики. Її гармонізації з міжнародними стандартами у сферах освіти, охорони здоров'я та участі молоді у демократизації українського суспільства.

Доповідь голови молодіжної ради «Майбутнє Славутича» Анастасії Глухової

На сьогоднішній день економіка та суспільство України переживають період докорінних структурних змін. Для Славутича шлях до досягнення загальнодержавних цілей полягає через подолання наслідків дострокового закриття єдиного промислового містотворного об'єкту – Чорнобильської атомної станції.

Учасники відео-конференції у Києві.

Наймолодше в Україні місто з самого початку заснування стало центром соціального оптимізму. Його поява мала засвідчити світові здатність не тільки приборкати розбурханий мирний атом, а й, скориставшись гірким досвідом Чорнобильської катастрофи, унеможливити її повторення як в нашій країні, так і за кордоном. Адже будували не просто місто, а місто-мрію, місто-зразок, місто майбутнього, повністю пристосоване до задоволення потреб його мешканців.

На сьогоднішній день в місті є умови для того, щоб молодь могла впевнено дивитись у майбутнє.

Епіцентром мистецького життя є Дитяча школа мистецтв, а Палац дитячої та юнацької творчості - своєрідна творча лабораторія юних славутичан. Вже 11 років щосені в місті відбувається міжнародний фестиваль дитячої та юнацької творчості, телебачення та преси «Золота осінь Славутича», мета якого — залучення молоді до активної позиції в суспільстві, пошук та підтримка обдарованих дітей в різних жанрах мистецтва та журналістики, забезпечення повноцінного відпочинку, дозвілля та культурного життя.

Працюють інформаційні центри, діяльність яких спрямовано на створення інформаційного сервісу на допомогу навчання, розвитку інтелектуальних та творчих здібностей підлітків. Також місто має розвинений комплекс спортивних споруд, психосоціальною здоров'ям молоді опікується Соціально-психологічний центр м. Славутича. Серед його послуг — індивідуальні консультації, тренінги, тематичні зустрічі, ділові ігри, різнопланові заходи програм профілактики вживання алкоголю, наркотиків, СНІДу.

Вже третій рік працює в місті молодіжна рада «Майбутнє Славутича». В цій організації молоді люди мають реальну можливість розвинути в собі лідерські навички, більше дізнатись про роботу місцевої влади, навчитись орієнтуватись у системі законодавства України, вдосконалити навички спілкування, самопрезентації. Серед практичних надбань Молодіжної ради — організація загальноміських правових акцій «Ти і твої права», «Молодь проти насильства», екологічних

акцій, турнірів з футболу та волейболу, малих Олімпійських ігор, добродійних акцій спільно з Червоним Хрестом, акцій пропаганди здорового способу життя «Здорова дитина - здорова країна», різноманітних розважальних заходів.

З метою розвитку молодіжного потенціалу та співпраці на рівні міста у сфері молодіжної політики, сприяння формуванню економічного мислення та економічної поведінки в молодіжному середовищі вже втретє цієї осені буде проводитись загальноміський молодіжний економічний форум «Молодь та сучасна економічна наука». Форум об'єднує шкільну, студентську, працюючу молодь, а також представників влади, структури підтримки бізнесу та міські громадські організації. Традиційно в програмі Форуму - майстер-класи досвідчених, тренінги, ділові ігри.

Так, завдяки Форуму були об'єднані зусилля молоді міста для розробки та впровадження загальноміського проекту «Створення молодіжного центру зайнятості в м. Славутичі». Його покликання — допомога молодим людям у пошуках тимчасової або постійної роботи, допомога у визначенні своїх професійних здібностей та намірів, підвищення конкурентоспроможності молоді міста на ринку праці, ініціювання створення закону про пільгове оподаткування роботодавців, які приймають на роботу молодь. В 2005 році проект отримав грантову підтримку Президента України.

Звичайно, великим надбанням є підтримка органів місцевого самоврядування, владних та бізнесових структур. За таких сприятливих умов в місті відбувається робота з становлення шкільного самоврядування, молодіжних громадських організацій.

Адже активна участь молоді в житті міста та накопичений досвід показують, що часто громадські організації здатні ефективніше, з вищою якістю, ніж державні органи чи муніципалітети, забезпечити потреби громадськості в послугах, бо набагато краще відчують потреби молоді, якій треба надати ці послуги і повніше задовольнити їх.

Стипендіанти 2005 року Фондації К. Ковшевич

Наталя Біла —	студентка Львівського національного університету ім. І. Франка.
Назар Голинський —	студент Львівського національного університету ім. І. Франка.
Оксана Куманська —	студентка Львівського національного університету ім. І. Франка.
Оксана Олешко —	учениця Ліцею бл. Климентія Шептицького у Львові.
Наталя Стецько —	студентка Львівського національного університету ім. І. Франка.
Андрій Тераз —	студент фізико-математичного ліцею при Національному університеті в Києві.
Юлія Василів —	студентка Львівського національного університету ім. І. Франка.
Світлана Рехта —	студентка Кам'янець-Подільського державного університету.

Лист керівників Фонду "Голівуд Трайдент"

Mr. Bruce Davis
Academy of Motion Picture Arts and Science
8949 Wilshire Boulevard
Beverly Hills, California 90211

Шановний пане Девіс!

Від імені членів нашого фонду у Сполучених Штатах Америки, Канаді й Україні ми хочемо висловити нашу вдячність і визнання щодо рішення Академії відхилити фільм «Водій для Віри», представлений від України на розгляд Академії.

Ми переконані, що подання цього російського фільму колишнім урядом України на отримання престижної нагороди Академії є помилкою і спотворює Ваше ясне бачення, що саме являє собою український фільм.

Незважаючи на те, що останні події, пов'язані з «помаранчевою революцією», збільшили поінформованість про Україну світової громадськості, проте основні події української історії все ще залишаються до кінця невідомими. Серед них — геноцид, що знищив 18 мільйонів українців, половину населення, лише у період трьох декад, наприкінці 1947 року. Серед загиблих була практично вся українська інтелігенція, включно з письменниками, директорами, акторами, музикантами, музичними виконавцями тощо. Населення, яке було задіяне у сфері кіно і театру і мало відвагу розмовляти українською мовою, — було ліквідовано. Розмовляти і писати дозволялося лише російською мовою. В той час, коли за Радянського Союзу було заборонено розмовляти про ці події, радянські історики переписали історію і таким чином замаскували страшні діяння Москви.

Достатньо багато існує фактів, що східна частина України є повністю російськомовною. Мало хто усвідомлює, що в додаток до географічної схожості (сусідства), це — також наслідок найбільш пагубної частини «остаточного рішення» сов'єтів щодо «української проблеми», коли в зимі 1932 — 1933 рр. вся їжа в країні була насильно конфіскована. Вважалось злочином і каралося смертю у випадку знаходження їжі без офіційного урядового дозволу. 10 мільйонів людей загинуло тієї зими. Серед них шість мільйонів чоловіків, жінок і дітей були до смерті зморені голодом, один мільйон кожний місяць, 35 тисяч кожен день. Навесні 1933 року східна Україна була повністю спустошена. Туристи чи прибулі з інших країн зазначали, що подорожуючи вони не бачили впродовж кількох днів жодної живої істоти. Змалювання жахів, про які розповідали ті, хто вижив, може зробити виклик навіть найкращим голлівудським письменникам

і директорам. В результаті, ці багаті, родючі землі були перенаселені російськомовними емігрантами з різних куточків Радянського Союзу, переважна більшість була з Росії і Білорусії.

Україна переживала довгі і жорстокі періоди культурного геноциду за останні 350 років і особливо у ХХ столітті. Першочергові цілі для переслідування, вигнання і смерті були люди, які наполягали на тому, що потрібно розмовляти своєю рідною, українською мовою.

Багато представників нашого бізнесу (кіно) навіть не усвідомлюють, що вони за походженням українці, а не росіяни. Незважаючи на те, що Кірк і Майкл Дуглас свідомі своїм українським походженням, Дастін Гофман з впевненістю зазначив, що його прабатьки (дідусь і бабуся) родом походять з «Києва, що в Росії». Київ, звичайно, є столицею України. Мені цікаво, чи пан Гофман свідомий того, що його прабатьки можливо навіть жили у Києві, оскільки московський цар, заборонив євреям проживати у Росії, і ті змушені були жити в Україні і Білорусії, де вони, тим не менше, переслідувалися таємною царською поліцією і кавалерією.

Основа української культури, від Гоголя до Довженка, була змушена працювати виключно в Росії і, відповідно, дуже часто вважаються вихідцями з Росії. Цей історичний обман пояснює, чому Джек Паланс відмовився прийняти заслужену нагороду під час проведення фестивалю московських фільмів в Голівуді цієї весни. Усвідомлюючи, що його неправильно представили як російського артиста, Паланс (народився в Пенсильванії під іменем Володимир Полагнюк) вийшов із залу, заявивши: «Я не росіянин, я — українець». Ось чому багато українців, працюючи у кінематографії, медіа й індустрії розваг, були настільки ображені, що на розгляд академії був поданий не український фільм. Ми аплодуємо Вашій сміливості відстоювання принципів Академії і підтримуємо Вас задля подальших дій у майбутньому.

Фонд «Голівуд Трайдент» — це неприбуткова організація із залучення українців до кінематографії, медіа й індустрії розваг. Наша ціль проводити освітню роботу й інформувати громадськість про досягнення українців в цій індустрії. Ми будемо раді відповісти на Ваші запитання або іншим чином допомогти будь-якому члену Академії й іншим в індустрії на будь-які, пов'язані з цим, українські питання.

*З повагою,
Джек Паланс, Голова
Пітер Борісов, Президент*

World Information Transfer
**WORLD ECOLOGY
REPORT**

World Information Transfer, Inc.
ISSN # 1080-3092
451 Park Avenue South, 6th Floor
New York, NY 10016
Telephone: (212)686-1996
Fax: (212)686-2172

E-Mail: wit@worldinfo.org
wit@webkuznia.com
Electronic edition available on:
<http://www.worldinfo.org>

Founder & Editor-in-Chief:
Dr. Christine K. Durbak

Managing Editor: Dr. Claudia Strauss

CIRCULATION MANAGER:
Carolyn T. Comitta

LANGUAGE EDITORS:
ARABIC—Dr. Mohamed El-Banna
SPANISH—Lidia Garrido
UKRAINIAN/RUSSIAN—Taras Prytula,
Oksana Kumanska

PHOTOGRAPHER - Luba Berezny

VIDEO PRODUCTION:
Alan Geoghegan

REGIONAL DIRECTORS—

AFRICA:

Dr. Mohamed El-Banna
74 Sawra St. Heliopolis, 11341
Cairo, Egypt
Tel: (202) 368-2887; Fax: (202) 365-0492
E-mail: mbanna@stamet.com.eg

ASIA:

Haris Bazerman
Manhattan I/D - 33 Tai Tam Rd.
Tai Tam, Hong Kong, SAR, China
Tel: 852 2524 9063; Fax: 852 2524 6036
E-mail: harismcb@netvigator.com

CANADA:

Taras V. Boychuk
350 The East Mall, ap 604,
Toronto, ON M9B 3Z7
Tel/Fax: (416) 836-4512
E-mail: webforge@gmail.com

EASTERN EUROPE:

Mykola Prytula
Amb. Nina K. Kovalska
Masaryka 18, # 65
Lviv, Ukraine
Tel/Fax: (380-322) 52-35-96
E-mail: prytikt@excite.com

EUROPEAN UNION:

Dr. Michel Loots
Oosterveldlaan 196
B-2610 Antwerp, Belgium
Tel: 32-3-448-05-54; Fax: 32-3-449-75-74
E-mail: mloots@humaninfo.org

LATIN AMERICA:

Lidia Garrido
C/Nueva 1,3 Izq.
31191 Beriain, Navarra, Spain
E-mail: lidia44@hotmail.com

MIDDLE EAST:

Farouk Mawlawi
Al-Salaam Building—United Nations St.
Bir Hasan—Beirut, Lebanon
Tel: (961) 1-853573; (961) 1-853657
E-mail: fmawlawi@inco.com.lb

OCEANIA:

Gerry Lynch
Unit 3, 55 William Street
Double Bay, NSW 2028, Australia
Tel: 61 (2) 9328-6343;
Fax: 61 (2) 9328-0546

USA:

Carolyn T. Comitta
18 West Chestnut Street
West Chester, PA 19380
Tel: (610) 696-3896; Fax: (610) 430-3804

**World Information Transfer
is a Non-Profit, Non-
Governmental Organization
in Consultative Status
with the United Nations,
Promoting Health and
Environmental Literacy.**

World Information Transfer

**BOARD OF
DIRECTORS**

Dr. Christine K. Durbak,
CHAIR

Roland A. DeSilva,
EXECUTIVE VICE CHAIR

Dr. Claudia Strauss,
VICE CHAIR

Carolyn Comitta,
SECRETARY/TREASURER

Dr. Sophie Balk

Dr. Nicky Beredjick

Dr. Mohamed El-Banna

Dr. Ruth Etzel

Dr. Bernard D. Goldstein

Cary Granat

Amb. Nina Kovalska

Dr. Philip Landrigan

Dr. Patricia Myskowski

Dr. Kenneth Offit

Jonathan Otto

Dr. Scott C. Ratzan

Dr. William Rom

William A. Snedeker, Esq.

Jay Walker

*"Ми не успадкували світ від
предків, ... а зайняли його в борг у
наших дітей." - Кашмірське прислів'я*

**«Ворлд інформейшн трансфер»
(ВІТ - Світова передача інформації):
КОНЦЕПЦІЯ І ПІДХІД**

«Ворлд інформейшн трансфер (ВІТ)» - це некомерційна неурядова організація, що має загальний консультативний статус при ООН і займається питаннями охорони навколишнього середовища і поширенням екологічної освіти.

ВІТ була заснована в 1987 році під враженням від Чорнобильської катастрофи й у зв'язку з нагальною потребою надання світовим лідерам і для широкої громадськості точної і стимулюючої прийняття практичних заходів інформації про погіршення стану навколишнього середовища і його наслідків для здоров'я людини.

ВІТ виконує ці завдання за допомогою таких напрямків діяльності:

1. Видання «Всесвітнього екологічного журналу» - щоквартального дайджесту по найважливіших питаннях здоров'я і навколишнього середовища. Серед передплатників «Журналу», що видається на п'ятьох мовах, - лідери світової суспільної думки, дипломати, спеціалісти, науковці, видатні діячі мистецтва, державні керівники. У країнах, що розвиваються, «Журнал» поширюється безкоштовно.

2. Проведення в штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку, починаючи з 1992 року, щорічної науково-практичної конференції з проблем здоров'я і навколишнього середовища: глобальні партнери в пошуках глобальних рішень. Провідні фахівці з питань екологічної медицини з різних країн світу діляться своїми відкриттями і висновками й обговорюють можливі рішення з керівниками державних установ, представниками ділових кіл і засобів масової інформації.

3. Починаючи з 1995 року ВІТ спрямовує гуманітарну допомогу у райони, що потерпіли від екологічної деградації. Апаратура, устаткування, предмети постачання надходять у школи, лікарні, дитячі будинки, а також передаються місцевим гуманітарним установам у районах, заражених внаслідок Чорнобильської катастрофи. За минулий період цієї програми були істотно розширені.

4. ВІТ створює і підтримує Центри з проблем здоров'я і навколишнього середовища, що поширюють у своїх регіонах науково-практичну інформацію зазначеного профілю, яка надходить з штаб-квартири у Нью-Йорку. Завдання Центрів - забезпечувати постійне спостереження за станом навколишнього середовища, виконувати дослідження, вести учбово-методичну роботу й ініціювати здійснення коректувальних програм. Перший Центр був відкритий у Києві в 1992 році, а потім перенесений у Львів. Другий Центр відкрився в Бейруті в 1997 році.

Регіональні представництва ВІТ є в Австралії, Австрії, Гондурасі, Єгипті, Ізраїлі, Індії, Ірані, Канаді, Китаї, Колумбії, Лівані, Нігерії, Нідерландах, Німеччині, Пакистані, Російській Федерації, Україні і Філіппінах.

ВІТ входить у Виконавчу раду Конференції неурядових організацій, що мають генеральний консультативний статус при ООН/ЕКОСОК.

ЧЛЕНСТВО В ВІТ

Особи чи організації можуть стати членами ВІТ і отримувати щорічно чотири випуски "Світового екологічного журналу" англійською, російською або українською мовами, сплативши членський внесок в розмірі:

для розвинутих країн	\$ 25
для країн з перехідною економікою	\$ 1
для країн, що розвиваються	безкоштовно
для студентів	безкоштовно

Заповніть цю картку і разом з чеком надішліть за адресою ВІТ:

**World Ecology Report, 451 Park Avenue South,
6th floor, New York, NY 10016, USA**

Ім'я _____

Організація _____

Адреса _____

Країна _____

Кількість примірників _____

Поновлення членства

Крим - не тільки радіація

Одне з найбільш привабливих для відпочинку місць у Криму (Україна) - місто Алушта - стоїть на межі екологічної катастрофи. На території Криму розташовано близько 100 складів, наповнених небезпечними токсичними речовинами. Арсенали загнивають, а в держави немає коштів на списання небезпечних відходів. Сигнал небезпеки наближається до складських воріт із сільськогосподарською продукцією у селі Ізобільне, що розташоване за Алуштою. У цих складах зберігаються токсичні речовини, які або заборонені або термін дії їх закінчився.

На території Криму, окрім двох великих складів, є ще 156 таких місць захоронення. Експерти зазначають, що жодне з них не відповідає нормам і стандартам безпечних складів для отруйних речовин і тим самим вони створюють серйозну небезпеку для навколишнього середовища. Володимир Серебряков, завідувач відділу департаменту захисту населення Криму зазначає: «Багато складів перебувають в аварійному стані, складські резервуари перенасичені, існує небезпека проникнення хімічних речовин у землю».

У бюджеті Криму передбачено левову частку коштів на деякі рятувальні роботи на двох основних складах. Токсичні речовини, які понад десяток років тут зберігались, протікають із заржавілих баків і виливаються з розривних балонів. Всі ці токсини взаємодіють для створення нових, невідомих речовин і експерти не знають як їх списати. Але найбільша небезпека полягає у тому, що ці отруйні

речовини, за словами Серебрякова, просочуються у землю. Це — екологічна катастрофа.

Частина населення Криму використовує воду артезіанських джерел і фактично ці отруйні речовини знаходять шлях під землею і попадають у загальне міське водопостачання. Євгеній Левков, директор департаменту з надзвичайних ситуацій Міністерства агропромислового комплексу АР Крим, зазначає, що токсини «можуть спричинити загальну інтоксикацію організму, паралізувати нервову систему і т. д.» Хімічні склади у селі Ізобільне розташовані неподалік водного резервуару, що забезпечує водою навколишню територію.

У Криму такі склади можуть бути знайдені у найбільш небажаних місцях. Одна з таких екологічно небезпечних споруд розташована якраз в 5 км від Левандійського палацу, відомого завдяки проведенню Ялтинської конференції за участю Черчіля, Рузвельта і Сталіна. Кілька разів на рік палац стає місцем для проведення зустрічей керівників держав, проте жоден з них навіть не припускає, що буквально за воротами палацу міститься ще одне захоронення отруйних речовин, інформація щодо якого зберігається під грифом «цілком таємно».

Навіть охорона точно не знає, що вона тут охороняє. Віктор Гурлов, один з охоронців розповідає: «Я неодноразово відчував неприємний запах, що з'являвся знизу. Що це було — ми не знаємо, бо не маємо доступу і ключів. Звичайно, ми повідомили про це нашому керівництву, але насправді ми стараємося не приділяти цьому багато уваги». Хімічні експерти зазначають, що такі склади зберігають бомбу сповільненої дії.

ЯК ВИ МОЖЕТЕ ДОПОМОГТИ

WIT — це неприбуткова міжнародна недержавна організація, яку визнає ООН. Її мета — сприяти зростанню екологічної обізнаності серед зацікавлених лідерів та громадян у цілому світі. Ви можете допомогти у нашій важливій роботі фінансово або присвятивши нам свій час.

“Не думай, що маленька група пильних, рішучих громадян не здатна змінити світ. Насправді лише такі групи досягали цієї мети”.

- Маргарет Міг

СВІТОВИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

м. Львів, вул. Костя Левицького 11а/15

(380-322) 52-35-96

wit@webkuznia.com

www.worldinfo.org

Голова

організації:

Заступник

голови:

Головний

редактор:

Заступники

редактора:

Д-р Христина Ковшевич Дурбак

Д-р Клавдія Штрав

Тарас Бойчук

Лідія Петрашек, Тарас Притула